

УДК 378.22 : 376

АКТУАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРАТИВНИХ МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАНЬ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦЯ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

Н.Г. Пахомова

*доктор педагогічних наук, професор,**Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка*

У статті висвітлено доцільність інтеграції медико-психологічних і педагогічних знань у процесі підготовки фахівця до роботи в умовах інклюзії. Розкрито сутність поняття «інтеграція». Представлено аналіз стану інтегративних процесів у системі підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти. Успішність інтеграції медико-психологічної і педагогічної складових професійної підготовки можна забезпечити, впроваджуючи інтегративні дисципліни, спецкурси, спецсемінари у навчальний процес.

Представлені напрями реалізації інтеграції медико-психологічних і педагогічних складових при підготовці фахівця до роботи в умовах інклюзії.

Ключові слова: *інтегративна підготовка, професійна підготовка, медико-психологічні і педагогічні знання і уміння, інклюзивна освіта, корекційна робота.*

Реформування сучасної системи освіти України в напрямі розгортання інклюзивних тенденцій, дитиноцентрованої парадигми, реалізації компетентнісного підходу, які є визначальними в європейських освітніх системах і пов'язані з виконанням багатьох державних стратегічних документів щодо розвитку інклюзивної освіти в країні, зумовлено переосмисленням суспільством ставлення до дітей з особливими освітніми потребами, визнанням їхніх прав на здобуття освіти в інклюзивному освітньому середовищі.

Першочерговим завданням розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, що закріплено Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344 визначено потребу в розширенні практики інклюзивного та інтегрованого навчання у дошкільних, загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах для дітей та молоді з особливостями психофізичного розвитку.

Запровадження інклюзивного навчання, як сучасної моделі здобуття якісної освіти дітьми з особливостями психофізичного розвитку, що відкриває шлях до реалізації прав і можливостей кожної людини, передбачає не лише рівний доступ до навчання, виховання і реабілітації, але й потребує забезпечення кваліфікованими педагогічними кадрами.

Основними завданнями інклюзивного навчання, які повинні вирішувати навчальні заклади та освітні установи є забезпечення різнобічного розвитку дітей, реалізація їх здібностей; створення освітньо-корекційного і реабілітаційного середовища для задоволення освітніх потреб учнів з особливими освітніми потребами; створення позитивного мікроклімату в закладі з інклюзивним навчанням, формування активного міжособистісного спілкування таких дітей з іншими учнями; забезпечення диференційованого психолого-педагогічного і корекційного супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку; надання консультативно-просвітницької (психолого-педагогічний, медичний і юридичний аспекти) допомоги сім'ям, які виховують дітей з особливими потребами, залучення батьків до розроблення індивідуальних планів та програм навчання.

Отже, складність і багатогранність навчально-виховної діяльності в умовах інклюзивної освіти вимагає від корекційного педагога інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань та вмінь аналізувати патологічні явища психофізичного розвитку, психолого-педагогічні особливості психічного і мовленнєвого розвитку, що підвищує ефективність та результативність діагностичної, реабілітаційної, пропедевтичної, корекційної та консультативно-просвітницької діяльності. У зв'язку з цим, виникає необхідність формування нової генерації корекційних педагогів, які здатні надавати кваліфіковану допомогу особистості з порушеннями психофізичного розвитку у створенні умов для її успішної соціалізації та самореалізації, що передбачає педагогічну, медичну, психологічну та юридичну підготовку на рівні вимог сучасності.

Професійна підготовка майбутніх фахівців у вищій школі є предметом наукових досліджень із філософії сучасної вищої освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень та ін.),

опрацювання теоретичних і методичних засад неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, Н. Ничкало, С. Сисоєва та ін.), дидактики та методики навчання у виші (А. Алексюк, В. Краєвський, І. Лернер, С. Миронова, О. Мороз, М. Носко, В. Олійник, А. Петровський, В. Синьов, М. Скаткін та ін.), вирішення проблем удосконалення організації навчального процесу (А. Алексюк, В. Бондар, Б. Гольдшмідт, М. Гольдшмідт, В. Зінкевичус, А. Казановський, Л. Костельна, В. Плохій, О. Попович, Дж. Рассел, Л. Романішина, В. Синьов, М. Чошанов, Н. Шиян, П. Юцявічене та ін.).

Дослідженню різних аспектів організації та вдосконалення корекційно-педагогічної і реабілітаційної роботи присвячені фундаментальні роботи зарубіжних і українських учених В. Бондаря, І. Дмитрієвої, М. Малофєєва, С. Миронової, Н. Назарової, В. Синьова, Є. Синьової, В. Тарасун, Л. Фомічової, А. Шевцова, М. Шеремет та ін. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, поза увагою дослідників залишається проблема інтеграції педагогічних, психологічних і медико-біологічних знань в процесі організації корекційного навчально-виховного і соціально-реабілітаційного процесу в умовах інклюзії. Відтак, особливого значення набуває оволодіння теоретичними знаннями і практичними вміннями застосовувати інтегративні медико-психологічні і педагогічні знання в умовах інклюзивної освіти.

Метою дослідження є аналіз інтегративної підготовки фахівця зі спеціальної освіти, як основи його готовності до роботи в умовах інклюзивної освіти.

Завданнями є: аналіз та обґрунтування змістової складової інтегративної підготовки корекційних педагогів та визначення необхідних передумов його професійного удосконалення і готовності до роботи в умовах інклюзії.

Термін «інтеграція» (лат. *integer* – цілий, *integratio* – відновлення, відбудова, заповнення, доповнення) означає «об'єднання в ціле, в єдність будь-яких елементів, відновлення будь-якої єдності» [1, с. 203]. У філософському енциклопедичному словнику «інтеграція» визначається як «сторона процесу розвитку, пов'язана з об'єднанням у ціле різнорідних частин і елементів» [2, с. 210].

У «Великому енциклопедичному словнику» термін «інтеграція» в широкому змісті застосовується: для характеристики процесу зближення і об'єднання наук, що відбувається поряд із процесом їх диференціації; як поняття, що означає стан пов'язаності окремих диференційованих частин і функцій системи, організму в ціле, а також процес, що призводить до такого стану [3]. «Енциклопедія освіти» визначає інтегративний підхід в освіті як підхід, що веде до інтеграції змісту освіти, тобто доцільного об'єднання його елементів у цілісність, коли результатом інтегративного підходу в педагогіці можуть бути цілісні знання різних рівнів – цілісність знань про дійсність; про природу з тієї чи іншої освітньої галузі, предмета, курсу, розділу, теми [4, с. 356]. Влучно зауважує В. Сидоренко, що «поняття інтеграція поліфункціональне, яке має здатність у різних ситуаціях відігравати різну роль» [5, с. 92]. Відтак, інтеграцію слід розглядати і як процес об'єднання елементів, і як одержуваний при цьому результат.

Залежно від особливостей взаємодії й рівня інтегрованого змісту міждисциплінарних зв'язків, освітні системи поділяють на: 1) *інтегровані*, де елементи інтеграції використовуються епізодично і задаються ззовні; 2) *інтегральні*, що характеризуються гнучкою системою структурування змісту навчального процесу, модернізація елементів якого здійснюється не тільки за предметним і комплексним, а й за об'єктним і проблемним принципами; 3) *інтегративні*, які передбачають створення нового змісту (що виходить за межі існуючих предметів) і структури на основі різних типів – інтеграції зовнішньої і внутрішньої, змістової і процесуальної [6].

Інтеграцію медико-психологічної і педагогічної складових професійної підготовки фахівця спеціальної освіти, в контексті нашого дослідження, ми розуміємо як динамічний, безперервний, суперечливий процес, який потребує прогностичного підходу, врахування мотивації та особливостей параметрів знань, виявлення специфіки їх структурування, предметних й інтегрованих знань та передбачає застосування адекватних змісту форм, методів, засобів навчання. Інтеграція психологічних, педагогічних і медичних знань, як правило, пов'язана з узагальненням, ущільненням, концентрацією, які спричинені необхідністю покращення і полегшення зберігання, передачі, засвоєння і використання цих знань, а також з їх упорядкуванням, класифікацією, систематизацією, взаємопроникненням різних методів пізнання

і моделюванням, відтворенням цілісності складно організованих об'єктів.

Процес інтегрування передбачає відродження природних, об'єктивно існуючих зв'язків і перехід у нову якість (згідно з аксіомою Аристотеля: ціле більше суми його частин). Інтеграція в галузі гуманітарної освіти має об'єктивні філософські, психологічні, дидактичні, педагогічні передумови. Сьогодні не максимум знань, а їхня інтеграція, мобільність і вміння застосовувати їх при розв'язанні практичних завдань роблять фахівця спеціальної освіти здатним до корекційно-педагогічної діяльності в умовах інклюзивної освіти та інтегрованого навчання. Водночас, більшість учених убачає перспективу педагогічної освіти в побудові цілісного педагогічного процесу, що акумулює ідеї інтегративності професійної освіти. Підготовка кваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців, що є головним завданням сучасної системи професійної освіти в умовах ринкової економіки та впровадження європейської системи освіти, потребує глибокого аналізу стану інтегративних процесів у системі підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти.

Загальні вимоги до структури вищої педагогічної освіти та освітніх програм, умов їхньої реалізації, нормативів навчального навантаження та його максимального обсягу визначаються низкою документів (Законом України «Про вищу освіту»; листом МОН України від 11.03.2015 №1/9-120 «Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін» та ін.).

Основними вимогами є планування навчальних дисциплін і практик в обсязі трьох і більше кредитів ЄКТС, а їх кількість на навчальний рік не повинна перевищувати шістнадцяти (вісім на семестр). Аналіз переліку дисциплін і практик, наявних у навчальних планах підготовки бакалаврів зі спеціальностей «Корекційна освіта» до 2015 року (відповідно затверджених ОПП і ОКХ) засвідчив неможливість повного збереження всього переліку навчальних дисциплін в контексті виконання нових вимоги. Отже, організація навчального процесу у ВНЗ на засадах інтеграції набуває актуальності та є вимогою часу.

Інтеграція знань залежить від того, в якому типі навчального закладу вона здійснюється, і відіграє суттєву роль у формуванні професійних знань майбутнього фахівця. Поєднання медико-біологічних, психологічних і педагогічних знань передбачає взаємодію загальноосвітньої бази знань із професійно орієнтованими знаннями та фаховим навчанням. Однак на сьогодні ця взаємодія має найчастіше стихійний, випадковий характер і достатньо вивчена лише на рівні міжпредметних зв'язків.

Сучасний зміст професійної освіти, як зазначає С. Миронова, є затеоретизованим і часто відокремленим від реальної практики. Головним недоліком сучасної професійної освіти є недостатній або й низький рівень практичної підготовки до виконання професійної діяльності [7, с. 187].

Інтеграцію знань в процесі підготовки фахівців, згідно загальнопедагогічних досліджень проектування змісту освіти, можна розглядати з трьох позицій: 1) як педагогічну модель соціального замовлення; 2) як дидактичну модель навчальної дисципліни (програми і плани); 3) як навчальні матеріали (посібники, тексти лекцій, розробка окремих модулів, тем тощо) (В. Зверева) [8, с. 29].

Успішність інтеграції медико-біологічної, психологічної і педагогічної складових професійної підготовки можна забезпечити, впроваджуючи інтегративні дисципліни, спецкурси, спецсемінари у навчальний процес. Перераховані засоби спрямовані на формування у майбутніх педагогів діалектичного та інтегративного мислення; якостей цілісного бачення психолого-педагогічних явищ. Застосування інтегративного підходу до вирішення професійно-педагогічних завдань, органічно синтезують у собі навчальні та практичні педагогічні компоненти, що впливають на рівень усвідомленого і глибокого розуміння суті професійно-педагогічних категорій (понять, законів, теорій) як систем.

Організаційно-методичні засади навчального процесу в загальноосвітніх закладах орієнтовані лише на здорову дитину, з типовим психофізичним розвитком. Досвід впровадження інклюзивної освіти довів, що не всі педагогічні працівники та інші фахівці готові надавати якісну корекційно-педагогічну, соціально-реабілітаційну і психологічну допомогу дитині із обмеженими психофізичними можливостями. У зв'язку з цим, загострюється проблема якісної медико-біологічної, психолого-педагогічної підготовки педагогічних працівників до роботи в умовах інклюзії.

Учитель сучасної школи повинен бути обізнаним в питаннях особливостей фізичного і психічного розвитку особи із різним атиповим розвитком, вміти правильно оцінювати і враховувати данні комплексного (психолого-медико-педагогічного) обстеження, зону найближчого розвитку з урахуванням первинного порушення і вторинних відхилень, забезпечувати охоронний режим навантаження у корекційному навчально-виховному процесі, здійснювати індивідуальний підхід тощо.

У зміст підготовки фахівця до роботи в умовах інклюзії необхідно включати інтегративні знання, що необхідні для забезпечення успішної корекційно-педагогічної діяльності, уміння здійснювати індивідуальний і диференційований підхід при визначенні змісту, методів і засобів їх реалізації у процесі інклюзивного навчання осіб із різними порушеннями психофізичного розвитку. Педагог повинен:

- мати міцні теоретичні знання про особливості психічного і фізичного розвитку дітей різної нозології, про особливості організації корекційного навчально-виховного процесу з такими дітьми (принципи, зміст, методи і засоби та ін.), про специфіку корекційної роботи, перспективу найближчого розвитку та очікувані результати тощо;

- мати адекватну самооцінку власних досягнень, прагнути саморозвитку та самореалізації у професійній діяльності.

- володіти навичками організації навчально-виховного процесу на засадах індивідуального і диференційованого підходів з урахуванням діагностичних, прогностичних та навчально-корекційних завдань у процесі інклюзивного навчання дітей з різними пізнавальними можливостями.

- уміти працювати в команді фахівців різних галузей та залучати до співпраці батьків дітей із особливими освітніми потребами.

Відтак, виникає необхідність до перегляду структури і змісту підготовки компетентного фахівця до роботи в умовах інклюзії, що включає інтеграцію медико-біологічних, педагогічних і психологічних знань як передумови успішної інтеграції дітей із особливими освітніми потребами у загальноосвітній простір.

Одним із напрямів реалізації інтегративної медико-біологічної, психологічної і педагогічної підготовки є введення у навчальний процес інтегративних дисциплін, зокрема нейропсихолінгвістика, діагностико-корекційний консалтинг тощо. Ці курси інтегрують медико-біологічні, нейрофізіологічні, психологічні, психолінгвістичні, педагогічні та управлінські концепції, синтезують в собі нейролінгвістичні, нейропсихологічні, психолінгвістичні, діагностичні, консультативні та інші знання, що сприяє узагальненню теоретичних знань і практичних умінь у процесі вирішення завдань попередження та подолання порушень психічної і мовленнєвої діяльності, організації і управління корекційно-педагогічним процесом.

Основне завдання курсів – науково-теоретична та практична підготовка до вивчення структури та функціонування мовлення в осіб з обмеженими психофізичними можливостями, врахування нейрофізіологічних механізмів у корекційному процесі, вироблення у студентів практичних умінь і навичок використання набутих знань у корекційній роботі, збільшення індивідуально-особистісного потенціалу кожного учасника корекційного процесу. Курси включають основні розділи цих дисциплін, які традиційно розглядаються у вітчизняній та зарубіжній нейропсихології, нейролінгвістиці, психолінгвістиці та менеджменті в спеціальній освіті.

В якості провідних напрямів викладання інтегративного курсу можна виділити наступні:

- використання принципу історизму (історико-генетичного підходу) при викладанні змісту понять, законів, теорії та сучасної природничо-наукової картини світу, що лежить в основі методології медико-психологічного і педагогічного знання;

- демонстрація єдності системи медичних, психологічних і педагогічних наук, зумовленої наявністю єдиного об'єкта вивчення – природи корекційно-педагогічного (освітньо-виховного і корекційного) феномена;

- розкриття взаємозв'язку і взаємозумовленості між різними компонентами системи професійно-педагогічних знань, насамперед між закономірностями, законами, принципами та методами;

- вироблення у студентів умінь вирішувати діагностичні і корекційно-педагогічні задачі на основі методики інтегративної систематизації та узагальнення знань.

Таким чином, формуванню узагальнених змістовно-процесуальних дій у майбутніх фахівців спеціальної освіти сприяє застосування засобів локальної інтеграції, до яких можна віднести інтегровані завдання, проблемні ситуації, питання, тести. Інтегративні питання – це питання, що потребують у ході відповіді на них від студентів: а) активного залучення знань різної природи, в тому числі різних груп дисциплін, зокрема, медико-біологічних і клінічних, соціогуманітарних, психологічних та педагогічних, б) узгодження нових знань із наявними уявленнями, раніше отриманими на заняттях, літератури, з власного досвіду тощо (вітагенна, або апперцептивна, інтеграція); в) порівняння, зіставлення, протиставлення фактів, явищ, концепцій, вчень, світоглядів. Інтегративні завдання (задачі, вправи, ситуації) відрізняються більш розгорнутою формою викладу і можливістю використання при їх вирішенні не тільки знань, але й умінь і навичок. Дослідниками до них зараховуються комплексні пізнавальні завдання індуктивного, частково індуктивного і дедуктивного характеру; комплексні завдання. До аналізованої групи засобів можна зарахувати завдання, виконання яких пов'язане з проведенням операцій порівняння, співвіднесення, зіставлення, узагальнення, переносу. З особливою силою проявляється інтегративний елемент у завданнях, де йдеться про порівняння, співвіднесення явищ різноякісної природи.

Основою інтегративної ситуації виступає проблемна ситуація – психічний стан інтелектуального утруднення, який виникає у людини тоді, коли вона в об'єктивній ситуації (в ситуації задачі) не може пояснити новий факт за допомогою наявних знань або виконати відому дію знайомими способами та повинна знайти новий спосіб дії (М. Махмутов). У принципі, всяка проблемна ситуація інтегративна. Це задається інтегративною природою проблемного навчання. Будь-яка ситуація є породженням певного протиріччя, що вимагає свого вирішення, яке неможливе без необхідного мінімуму синтетичної діяльності.

Отже, основу інтегративних ситуацій головним чином складають ті ж типи умов, що й у проблемних ситуаціях взагалі: а) зіткнення студентів з необхідністю використовувати раніше засвоєні знання в нових умовах; б) наявність суперечностей нездійснення обраного способу; в) існування протиріччя між практично досягнутим результатом і відсутність у студентів теоретичного обґрунтування; г) усвідомлення студентами недостатності колишніх знань для пояснення нового факту, явища. Поряд з цим, виділяються специфічні інтегративні ситуації. Зокрема, це стосується так званих проблемно-модельних ситуацій, що імітують зміст корекційно-педагогічної діяльності. Способи і прийоми створення проблемних ситуацій будуть відігравати роль інтегративних засобів у тому випадку, якщо вони спонукають студентів до пояснення суперечливих явищ у корекційній освіті, використання особистого досвіду в ході абілітаційного, корекційного і реабілітаційного процесу.

Інтегративним, на наш погляд, можна назвати тест, який складається із системи завдань, що відповідають вимогам інтегративного змісту, тестової форми, зростаючих труднощів завдань, націлених на узагальнену підсумкову діагностику підготовленості майбутнього фахівця спеціальної освіти. Діагностика проводиться шляхом постановки таких завдань, правильні відповіді на які вимагають інтегрованих (узагальнених, явно взаємозалежних) знань трьох (медичних, психологічних і педагогічних) наук і більшого числа навчальних дисциплін. Перевага інтегрованих тестів перед гетерогенними полягає в більшій змістовній інформативності кожного із завдань та в меншому числі самих завдань.

Одним із засобів інтегративної корекційно-педагогічної діяльності як цілісної одиниці навчального процесу є ситуація вибору, яка відображає і орієнтується на принцип єдності змістовної і процесуальної сторін навчання. Ситуації вибору діляться на прості (наявність альтернатив і критеріїв їх оцінки), смислові (альтернативи, критерії оцінки необхідно конструювати самостійно) і пошукові (необхідно здійснювати пошук альтернатив і конструювати критерії їх оцінки). При цьому способами аналізу альтернатив виступають такі засоби, як корекційно-педагогічні завдання та корекційно-педагогічна ситуація. Дидактична цінність корекційно-педагогічних завдань і ситуацій полягає в тому, що студенти засвоюють навчальний предмет у контексті професійної діяльності, синтезуючи матеріал різних (зокрема медико-біологічних, психологічних і педагогічних) дисциплін навколо спільних для корекційної педагогіки проблем діагностики, абілітації, реабілітації, корекції тощо. Вирішення професійних завдань є одним із шляхів здійснення міжпредметних зв'язків, оскільки вимагає системного застосування знань.

Перераховані засоби спрямовані на формування у майбутніх фахівців спеціальної освіти діалектичного та інтегративного мислення; якостей цілісного бачення психолого-педагогічних явищ. Застосування інтегративного підходу до вирішення професійно-педагогічних завдань органічно синтезує у собі навчальні та практичні педагогічні компоненти, що впливають на рівень усвідомленого і глибокого розуміння суті професійно-педагогічних категорій (понять, законів, теорій) як систем.

Таким чином, представлені шляхи реалізації інтегративного підходу на даному етапі спрямовані на формування у майбутніх фахівців спеціальної системи міжпредметних прийомів навчальної роботи, узагальнених змістовно-процесуальних способів дій, які використовуються в умовах удосконалення корекційно-педагогічної практики. Вирішення проблем удосконалення професійної підготовки фахівця до роботи в умовах інклюзії відбувається шляхом її фундаменталізації, гуманізації і особистісної орієнтації, що здійснюється на основі інтеграції дисциплін природничого, медико-біологічного і психолого-педагогічного циклів.

1. Кондаков Н. И. Логический словарь-справочник / Н. И. Кондаков. – М. : Наука, 1975. – 720 с.
2. Философский энциклопедический словарь / главн. ред. Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. Н. Ковалев, В. Г. Панов. – М. : Советская энциклопедия, 1983. – 840 с.
3. Большой энциклопедический словарь / под ред. А. М. Прохорова. – М. : Науч. изд-во БРЭ; СПб. : Норинт, 1997. – 680 с.
4. Енциклопедія освіти / гол. редактор В. Г. Кремень / Акад. пед. наук України. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Сидоренко В. К. Інтеграція трудового навчання і креслення (дидактичний аспект) / В. К. Сидоренко ; за ред. Д. О. Тхоржевського. – К. : УДПУ, 1995. – 142 с.
6. Пахомова Н. Г. Теорія і практика професійної підготовки логопедів у ВНЗ : монографія / Н. Г. Пахомова. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – 346 с.
7. Миронова С. П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту / С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський, 2007. – 304 с.
8. Зверева В. И. Образовательная программа школы: структура, содержание, технология разработки / В. И. Зверева. – М. : Образоват. центр пед. поиск, 1998. – 175 с.

Пахомова Н. Г. Актуализация интегративных медико-психологических и педагогических знаний при подготовке специалиста к работе в условиях инклюзии.

В статье освещена целесообразность интеграции медико-психологических и педагогических знаний в процессе подготовки специалиста к работе в условиях инклюзии. Раскрыта сущность понятия «интеграция». Представлен анализ состояния интегративных процессов в системе подготовки будущих специалистов специального образования. Успешность интеграции медико-психологической и педагогической составляющих профессиональной подготовки можно обеспечить, внедряя интегративные дисциплины, спецкурсы, спецсеминары в учебный процесс. Представлены направления реализации интеграции медико-психологических и педагогических составляющих при подготовке специалиста к работе в условиях инклюзии.

Ключевые слова: интегративная подготовка, профессиональная подготовка, медико-психологические и педагогические знания и умения, инклюзивное образование, коррекционная работа.

Pakhomova N. G. The actualization of integrative medical -psychological and pedagogical knowledge in the preparation of a specialist for work under the conditions of inclusion.

The article reveals the need to integrate medical – psychological and pedagogical knowledge in the process of preparation of a specialist for work under the conditions of inclusion. The essence of the concept of «integration» is disclosed. The author presents the analysis of the condition of the integrative processes in the system of preparation of future specialists of special education. The success of the integration of medical, psychological and pedagogical components of professional training can be provided by implementing integrative disciplines, special courses, special seminars in the educational process.

The author presents the directions of integration of the medical-psychological and pedagogical components in the preparation of a specialist for work under the conditions of inclusion.

Key words: integrative training, professional training, medical and psychological and pedagogical knowledge and skills, inclusive education, correctional work.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Луцан Н.І.